

การสูญเสียอำนาจของเจ้าสีหนุ

นโยบายทาง เศรษฐกิจแบบใหม่แบบสังคมนิยมพุทธศาสนาของเจ้าสีหนุในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๓ ได้ก่อให้เกิดปัญหาทาง เศรษฐกิจและการ เมืองแก่เขมรหลายด้านด้วยกัน กล่าวคือ ฐานะทาง เศรษฐกิจของประเทศเริ่มทรุดลงอย่างรวดเร็ว และความแตกแยกระหว่างฝ่ายชวากับฝ่ายชายก็เพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะฝ่ายชายก็ยอมเห็นว่านโยบายเศรษฐกิจไม่ได้ผล เนื่องจากยังไม่เป็นไปตามขีดขั้นที่พวกเขาต้องการ โดยการที่ฝ่ายชวาเป็นพลังค์ค้ำอยู่ ส่วนฝ่ายชวาก็เห็นว่านโยบายนั้นทำลายผลประโยชน์ของตน พวกเขาจะต้องเปลี่ยนแปลงให้ได้ ความสำเร็จที่น่าพิจารณาประการหนึ่งก็คือ การไขว้นโยบายเศรษฐกิจที่ค่อนไปทางชายของเจ้าสีหนุครั้งนี้ เป็นผลให้บรรดาผู้นำทางการเมืองฝ่ายชวาซึ่งรวมตัวกันโค่นองชกชวากเพราะผลประโยชน์ส่วนตัวมักจะขัดแย้งกันอยู่ เสมอเนั้นมี "จุกรวม" ที่ทำให้รวมตัวกันโค่นคั้งขึ้น นั้นคือความไม่พอใจในนโยบายเศรษฐกิจแบบใหม่นี้เองของ เจ้าสีหนุ เพราะ เมื่อฝ่ายชวาและฝ่ายชายแต่ละฝ่ายรวมตัวกันอย่าง เข้มแข็ง เป็น ๒ กลุ่ม โดยต่างฝ่ายต่างก็มีจุกรวมของตนเป็นที่แน่นอนแล้ว ก็ยอมเป็นการยากลำบากสำหรับเจ้าสีหนุในการที่จะใช้ยุทธวิธี "แบ่งแยกเพื่อปกครอง" (Divide and Rule) ภายในกลุ่มของพวกเขาฝ่ายชวาและฝ่ายชายด้วยกันเอง ซึ่งก็ยอมส่งผลอย่างมากต่อฐานะของความเป็นแกนกลางหรือผู้สร้างคุลย์หรือ "นายหน้า" ระหว่างฝ่ายชวากับฝ่ายชายทั้งหมดของ เขมร ซึ่ง เจ้าสีหนุได้ทรงปฏิบัติมาแล้วตลอดเวลาให้ดำเนินไปได้อย่างไม่สะดวกมากยิ่งขึ้นอีกด้วย กอปรกับระยณะนั้นพระองค์กำลังมุ่งความสนใจไปที่ฐานะของเขมรในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และทรงให้ความไว้วางใจในตัวนักการเมือง การทหาร คุ้ใจพระองค์ซึ่งที่กล่าวมาแล้ว สภาวะทางเศรษฐกิจและการ เมืองภายในของเขมรจึงยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นแต่อย่างใด

จุดแตกหักระหว่างฝ่ายขวา กับฝ่ายซ้ายของ เขมรก็คือ กรณี "กบฏ ซามลาว" (Sam Laut Rebellion) ค.ศ. ๑๙๖๓ เพราะฝ่ายขวา กับฝ่ายซ้าย เริ่มใช้กำลังปะทะกันอย่าง รุนแรง และ แจ่มชัด ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา กบฏซามลาวนี้เป็นผลส่วนหนึ่งจากการดำเนินนโยบาย เศรษฐกิจปี ๑๙๖๓ ของ เจ้าสีหนุ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดของ เหตุการณ์ที่นำมาสู่กรณีนี้กันต่อไป

หลังจากเริ่มใช้นโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่แล้ว ในระยะไม่กี่เดือนแรก ผลปรากฏออกมาในทางที่ดี เพราะดุลการค้าของเขมรดีขึ้น แต่เนื่องจากการขาดพื้นฐานทาง เศรษฐกิจด้านการผลิตสินค้าทดแทนสินค้าเข้า (import substitution) ทำให้ประชาชนบางส่วน โดยเฉพาะในตัวเมือง ประสบกับปัญหาความยากลำบากทางด้านการอุปโภคบริโภคที่เคยชินอยู่เดิม และต่อมาก็เกิดพฤติกรรมนอกแบบของบรรดาพ่อค้า-ข้าราชการดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว การค้า และธุรกิจ ตลอดจนการลงทุนในเขมรลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะปริมาณเงินทุนในประเทศมี น้อย เครื่องมือเครื่องใช้ขาดแคลนและพ่อค้าก็มองเห็นโอกาสที่จะได้กำไรคนน้อยลงด้วย ดังนั้นเมื่อถึงต้นปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ภาวะเศรษฐกิจของเขมรก็ตกอยู่ในสภาพชะงักงันอย่างเต็มที่ ความไม่พอใจของบรรดาชนชั้นนำฝ่ายขวาและฝ่ายทหาร เริ่มมีเพิ่มมากขึ้นทุกทีตามภาวะเศรษฐกิจ ที่เลวลงทุกขณะ ซึ่งยังผลให้ความแตกแยกระหว่างฝ่ายขวา กับฝ่ายซ้ายมีความรุนแรงขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะฝ่ายขวาย่อมต้องการทำลายฝ่ายซ้ายและนโยบายที่ตนเห็นว่าซ้ายมากขึ้นตามความไม่พอใจของพวกตนที่เพิ่มมากขึ้นดังกล่าว ส่วนฝ่ายซ้ายก็เริ่มแสดงบทบาทมากขึ้นอีกอันเนื่องมาจาก ความเสื่อมโทรมของภาวะทางเศรษฐกิจเวลานั้น ซึ่งยังผลให้เกิดการว่างงานและคนที่อยู่ในฐานะยากจนย่อมประสบกับความเดือดร้อนในการครองชีพมากกว่าคนที่มั่งมีฐานะดี เป็นธรรมดา ความผิดหวังในหมู่พวกที่มีการศึกษาสูงก็มีเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ จากปี ค.ศ. ๑๙๖๕ เรื่อยมา เพราะ พวกตนไม่สามารถหางานทำได้ ตำแหน่งทางราชการซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างยิ่งของพวกเหล่านี้ ก็มีไม่เพียงพอที่จะรับเข้าไปได้ ดังนั้นพวกบรรดาครูและนักศึกษาระดับสูงที่มีหัวรุนแรงจึงเริ่ม

^๑ Osborne, op. cit., p. 92.

รวมตัวกัน เป็นพลังต่อต้านรัฐบาลในชนบท^๑ และกลายเป็นเครื่องมืออย่างดีของนักการเมืองฝ่ายซ้ายในเขมร

สถานการณ์ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๖๓ - ๑๙๖๖ ของเขมรในยุคที่อยู่ภายใต้การนำของเจ้าสีหนุ นั้น มีเหตุการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นเกือบจะพร้อม ๆ กัน โดยมีลักษณะเป็นจุดแตกแยกภายในของประเทศ ซึ่งเปิดโอกาสให้ฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายใช้เป็นข้ออ้างในการต่อสู้ระหว่างกันได้ เหตุการณ์แรกก็ได้แก่เรื่องในเขตจังหวัดพระตะบอง อันเป็นบริเวณที่มีสภาพแตกต่างไปจากบริเวณอื่นของประเทศ เพราะชาวนาในเขตจังหวัดพระตะบองส่วนใหญ่มิได้เป็นเจ้าของที่นาด้วยตนเอง ต้องเช่าเขาทำ ซึ่งมักจะได้รับความเดือดร้อนจากการกดขี่เอารัดเอาเปรียบจากบรรดาเจ้าของที่ดินอยู่เสมอ และเมื่อเจอเข้ากับพวกข้าราชการที่แสวงหาผลประโยชน์เข้าตัวอีกด้วย ก็ทำให้ชาวนาในแถบนี้มีความรู้สึกต่อต้านรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐมากเป็นพิเศษ อันทำให้ฝ่ายซ้ายหาประโยชน์จากบริเวณนี้ได้โดยง่าย เหตุการณ์อีกประการหนึ่งก็คือ ความสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเขมร ดังที่ได้อธิบายแล้วในบทที่ ๑ นั้น เขมรมีพรมแดนติดต่อกับหลายประเทศและตามภูเขาที่เป็นเส้นกันพรมแดนเหล่านั้นก็มีชาวเขาที่เรียกว่า Khmer Loeu หรือเขมรสูงอาศัยอยู่ซึ่งพวกนี้ไม่เคยเป็นปัญหาต่อการปกครองของรัฐบาลเขมรมาก่อน แต่เมื่อสงครามอินโดจีนทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นและแผ่ขยายอาณาเขตกว้างขวางมากขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการการได้เปรียบทางการรบของคู่สงคราม กอปรกับระยะทางที่พวกนี้อยู่ห่างไกลจากชาวเขมรส่วนใหญ่ (หรือเขมรต่ำ) และชนมประเภทที่แตกต่างกัน พวกนี้จึงค่อย ๆ กลายเป็นเครื่องมือของพวกชาวเขาซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่อยู่ในเขตของอีกประเทศหนึ่งอันได้แก่ ลาว และเวียดนามใต้ โดยพวกชาวเขาก็กวาดหนึ่งนี้จะ เข้ามายุงให้พวกนี้ต่อต้านอำนาจการปกครองของรัฐบาลเขมร^๒

^๑ Osborne, loc. cit.

^๒ Osborne, op. cit., p. 93.

เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ของเขมรค่อย ๆ ปรากฏออกมาในระยะ เวลาได้เล็กน้อยและแน่นอนย่อมจะถูกกระพือโหมให้มีลักษณะรุนแรงยิ่งขึ้น จากการโฆษณาชวน เชื่อของทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายในเขมร รวมทั้งการแทรกซึมบ่อนทำลายจากภายนอกประเทศ ภาย

หากจะพิจารณาความรู้สึกของเจ้าสีหนุในเวลานั้นที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองแล้ว ถ้าดูตามพื้นฐานส่วนพระองค์ซึ่งเป็นเจ้าและเป็นอดีตกษัตริย์ ก็ย่อมเชื่อได้ว่าพระองค์ต้องทรง หวั่นเกรงฝ่ายซ้ายมากกว่าฝ่ายขวา ฉะนั้นเมื่อมีปัญหาดัง ๆ เกิดขึ้นรอบคันทังกกล่าว พระ- องค์ก็น่าจะทรงวิตกยิ่งขึ้นว่าจะทรงควบคุมฝ่ายซ้ายไว้ไม่ได้ อีกทั้งในขณะนั้นฝ่ายขวาซึ่งยอม มีข้อได้เปรียบในระยะต้น เพราะเป็นกลุ่มพลังเก่าของสังคมเขมร ได้เริ่มรณรงค์อย่างหนัก ในด้านการแสดงให้เห็นถึงอันตรายของฝ่ายซ้าย อาทิเช่น นาย ดูค ราซี (Douc Rasy) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Phnom Pehn Press ได้พยายามกล่าวถึงอันตรายที่ใกล้เข้า มาถึงสถาบันกษัตริย์และในระหว่างกลางปี ค.ศ. ๑๙๖๖ นั้นเอง หน่วยรักษาความปลอดภัยของ เจ้าสีหนุก็ให้รายงานว่ามี การพิมพ์หนังสือเวียนเล่มเล็ก ๆ ต่อต้านพระองค์และการปกครองของ พระองค์ เรียกร้องให้ล้มล้างรัฐบาลนายทุนของเขมร ฯลฯ

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าในกลางปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ความรู้สึก ของเจ้าสีหนุย่อมจะเริ่มเอียงมาทางฝ่ายขวา แต่แทนที่พระองค์จะทรงเข้ามาแก้ไขควบคุม สถานการณ์ด้วยพระองค์เอง โดยแสดงบทบาทผู้นำให้แจ่มชัดและรวบรวมความสามัคคีของชาว เขมรให้กลับมาอีกครั้งด้วยวิธีนานาประการที่พระองค์ทรงเคยใช้ พระองค์กลับทรงไว้ใจผู้ ร่วมงานฝ่ายขวาของพระองค์และเพิ่มพูนพลังฝ่ายขวาในทางการเมืองการปกครองซึ่งก็มีมาก อยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้นไปอีก ส่วนตัวเจ้าสีหนุเองก็ทรงมุ่งมั่นความสำเร็จทางนโยบายต่าง ประเทศต่อไป ดังจะเห็นได้จากในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ซึ่งครบรอบจะต้องมีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาทั่วประเทศเขมรอีกครั้งหนึ่ง พระองค์ก็ทรงสละสิทธิของที่ปรึกษาทางการเมือง ของพรรคสังคมนิยมในการคัดเลือกตัวแทนพรรคสำหรับเข้าสมัครรับเลือกตั้งครั้งนั้น การคัด สิ้นใจเช่นนี้ก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนฝ่ายขวาของพรรคสังคมนิยมที่มีทั้งเงินและปริมาณ สมาชิกเหนือกว่าฝ่ายซ้ายให้ได้รับการคัดเลือกเข้ามามากยิ่งขึ้นโดยปริยาย ผลก็คือการเลือกตั้ง

ในปีนี้มีผู้สมัครของพรรคสังคมนิยมด้วยกันเองในเขตเลือกตั้งเดียวกัน เพราะไม่มีผู้ใด
 ยอมทิ้งสัญชาติของพรรคสังคมนิยม ซึ่งมีเจ้าสีหนุเป็นผู้นำ อย่างไรก็ตามผลปรากฏ
 ว่าฝ่ายขวาซึ่งมีเงินมากกว่าและมีข้าราชการสนับสนุนอยู่ก็เป็นฝ่ายชนะในการเลือกตั้งเสียเป็น
 ส่วนใหญ่ ยกเว้นฝ่ายซ้ายคนสำคัญ ๆ ซึ่งเคยร่วมรัฐบาลกับ เจ้าสีหนุและมีบทบาทในการสร้าง
 ความศรัทธาแก่ประชาชนมาก่อน เช่น Khieu Samphan, Hou Youn และ Hu Him
 ยังคงได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาอีก เพราะฉะนั้นในการเลือกตั้งเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๖๖
 นี้ ย่อมทำให้ฝ่ายซ้ายไม่พอใจฝ่ายขวาและมีความรู้สึกห่างไกลจากเจ้าสีหนุมากยิ่งขึ้น แม้พระ-
 องค์จะทรงหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในการไม่เป็นผู้คัดเลือกตัวผู้สมัครของพรรคเองก็ตาม โดย
 อาจจะทรงหวังว่าพระองค์ย่อมมีโอกาสประนีประนอมกับฝ่ายซ้ายได้อีกในอนาคต

ผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ นี้ ฝ่ายขวาจึงเข้าครอบครองสภาทั้งหมด
 โดยมีฝ่ายซ้ายเข้ามาร่วมด้วยเพียง ๒ - ๓ คนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และนับเป็นอันตรายต่อ
 ฐานะของพระองค์ เพราะเท่ากับว่าพระองค์ทรงเพิ่มพลังให้พวกฝ่ายขวามีอิทธิพลมากยิ่งขึ้น
 จนไม่แน่ว่าจะยังอยู่ภายใต้การควบคุมของพระองค์หรือไม่ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เราทราบกันคือ
 แล้วว่าฝ่ายขวาเริ่มรวมตัวกันได้แล้ว อันเนื่องมาจากความไม่พอใจในนโยบายเศรษฐกิจของ
 เจ้าสีหนุ และนอกจากนี้ยังมีคนหนุ่มหัวรุนแรงอย่าง นาย คู้ด ราซี เข้าร่วมด้วยอีก กอปร
 กับความแตกแยกระหว่างบรรดาเชื้อพระวงศ์ของเขมรซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ก็ยังมีอยู่ดัง
 ที่ได้พิจารณามาแล้วข้างต้น เพราะฉะนั้นสภาพจนความเป็นผู้นำของเจ้าสีหนุที่มีต่อพวกนักกา
 เมืองฝ่ายขวาก็ย่อมถูกกัดกร่อนลงไปทุกขณะ ทำให้เสื่อมความสำคัญลงเรื่อย ๆ นับแต่ปี ๑๙๖๖
 เป็นต้นมา นี่เป็นความผิดพลาดอย่างหนึ่งของเจ้าสีหนุที่มีต่อทรงเข้าควบคุมสถานการณ์ด้วยคน
 เองตั้งแต่คนมือ แต่กลับไปเพิ่มพูนอำนาจทางการเมืองการบริหารให้ฝ่ายขวาเพื่อให้ทำหน้าที่
 แทนพระองค์ ด้วยความเชื่อมั่นในฐานะความเป็นผู้นำฝ่ายขวาของพระองค์ว่าอยู่เหนือฝ่ายขวา
 ผู้อื่น ฝ่ายขวาก็ย่อมจะไม่ทอดทิ้งตนนอกจากนี้พระองค์ยังทรงไว้วางใจผู้นำฝ่ายขวาหลาย ๆ
 คนที่ได้กล่าวมาแล้วว่าจะไม่ทรยศกับพระองค์อีกด้วย โดยมีไต่ถึงความไม่พอใจของพวกฝ่าย
 ขวาที่มีต่อนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศของพระองค์ รวมทั้งความรู้สึกหวนเกรง
 ที่พวกฝ่ายขวามีต่อสถานการณ์ภายในและภายนอกขณะนั้นด้วย นอกจากนี้คนหนุ่มหัวรุนแรงฝ่าย

ชาวซึ่งเห็นฐานะความสำคัญของเจ้าสีหนุ่น้อยกว่าที่พวกฝ่ายขวาอาวุโสยอมรับ และบรรดาเจ้านายของ เขมรซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับเจ้าสีหนุยัง เป็นตัวที่คอยบ่อนทำลายฐานะความเป็นผู้นำฝ่ายขวาของ เจ้าสีหนุให้เสื่อมลงไปอีกตลอดเวลา แม้ว่าเจ้าสีหนุจะเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นศูนย์กลางในการรักษาความสงบในประเทศเขมรมาเป็นเวลานานขณะที่เพื่อนบ้านเช่นลาวและเวียดนามประสบกับสภาพสงครามอยู่ก็ตาม

เมื่อนักการเมืองฝ่ายขวาในเขมรขึ้นครองอำนาจโดยมี พลเอก ลอนนอล (Lon Nol) เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ก็ยอมเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องดำเนินการต่อต้านและทำลายนโยบาย ตลอดจนบรรดานักการเมืองฝ่ายซ้ายให้มากที่สุดที่จะทำได้และนั่นก็เท่ากับเป็นการเร่งเร้าให้ฝ่ายซ้ายดำเนินการนอกแบบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะพรรคประชาชนซึ่งเป็นองค์การเปิดที่ใช้ไม่ได้สะดวก หน่วยงานพิเศษจากรัฐธรรมนูญที่เรียกว่า "Counter Government" ซึ่งเจ้าสีหนุทรงจัดตั้งขึ้นหลังปี ค.ศ. ๑๙๖๖ เพื่อให้ฝ่ายซ้ายที่ไม่มีโอกาสได้เป็นรัฐบาลสามารถเข้ามามีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาลอย่างเต็มที่ได้นั้น ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เป็นที่พอใจของฝ่ายซ้ายแต่ประการใด

หลังจากการเลือกตั้งปลายปี ๑๙๖๖ แล้ว ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๖๗ เจ้าสีหนุได้เสด็จไปพักรักษาตัวที่ประเทศฝรั่งเศส ครั้นถึงเดือนกุมภาพันธ์ ก็มีการลุกฮือของชาวนาในบริเวณซามลวท เขตจังหวัดพระตะบอง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเขมรเกิดขึ้น เนื่องจากทหารเข้าไปจับไล่ชาวนาที่ทำกินอยู่ในบริเวณนั้นไป และแสดงเอกสารว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นของข้าราชการคนนั้นคนนี้ตามกฎหมายให้บรรดาชาวนาทั้งหลาย เก็บข้าวของย้ายออกไปเสีย^๑ ชาวนาที่ซามลวท ไม่ยอมและประชาชนในจังหวัดก็เข้าข้างชาวนา ดังนั้นจึงมีการต่อต้าน ควาย กำลัง โดยพวกชาวนาในบริเวณซามลวทนั้นเกิดขึ้นทั้งยังมีการเดินขบวนขนาดใหญ่ในเมืองพระตะบองสนับสนุนชาวนาที่ถูกกลั่นแกล้งควาย ซึ่งแน่นอนว่าฝ่ายซ้ายย่อมต้องเข้ามามีส่วนใน "กิจกรรม" ครั้งนี้เช่นกัน ทำให้บรรดาชาวนาในบริเวณอื่น ๆ ของจังหวัดพระตะบอง เริ่มจะกระทำ

^๑ Osborne, op. cit., p. 99.

แบบเดียวกันต่อการปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐบาลในบริเวณของตนด้วย สาเหตุที่ความรุนแรงเกิดขึ้นในจังหวัดพระตะบองก่อนที่อื่น ๆ นั้น ก็มีข้อที่นักพิจารณาหลายประการด้วยกันกล่าวคือ ประการแรกชาวนาในพระตะบองมีหนี้สินมากและต้องเช่าที่ทำนาจึงมีฐานะยากจนกว่าบริเวณอื่นของเขมร ประการที่สองผู้คนแถบนี้มีความรู้สึกผูกพันกับที่ดินของตนมากกว่าชาวนาเขมรพวกอื่น เพราะเคยอยู่ภายใต้การปกครองของไทยโดยถูกแยกจากเขมรมาเป็นเวลานาน ประการที่สามเมื่อรัฐบาลเขมรเข้ามาปกครองก็ยังมีอพยพชาวเขมรที่หนีมาจากเวียดนามให้เข้ามาอยู่รวมด้วยอีก ทำให้พวกที่อาศัยอยู่ก่อนแล้วไม่พอใจและขัดแย้งกับพวกที่เข้ามาใหม่อยู่เสมอ ๆ ประการที่สี่การปกครองของชาหลวงและบรรดาข้าราชการในพระตะบองเต็มไปด้วยความเหลวแหลกและมุ่งผลประโยชน์เป็นสำคัญ สภาวะเหล่านี้ทำให้ชาวนาในจังหวัดพระตะบองมีความไม่พอใจเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลอยู่ก่อนแล้วมาถึงจุดสูงสุดในคราวนี้เอง เพราะทหารยังเข้ามาทะเลาะเบาะแว้งและเข้าทำการยึดครองที่ดินอีก พวกนี้จึงลุกฮือขึ้นต่อต้านและเปิดโอกาสให้ฝ่ายซ้ายเข้าแทรกแซงสนับสนุนได้โดยไม่ยากนัก เนื่องจากในพระตะบองก็เคยมีองค์กรเล็ก ๆ ของคอมมิวนิสต์ ซึ่งแสดงบทบาทมาครั้งหนึ่งแล้วในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๕๖ และ ๑๙๕๘ นอกจากนี้หลังจากปี ค.ศ. ๑๙๖๓ เป็นต้นมา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บรรดาคนหนุ่มชาวเขมรที่ได้รับการศึกษาก็จำนวนหนึ่งได้เข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในชนบท คุงฮูม เอียง ซารี (Ieng Sary) ก็เป็นผู้หนึ่งในบรรดาพวกเหล่านี้ ซึ่งพวกเหล่านี้ย่อมจะต้องได้รับการสนับสนุนจากคอมมิวนิสต์นอกประเทศด้วยอย่างแน่นอน รวมทั้งบรรดาชาวนาส่วนหนึ่งของประเทศเขมรทางทิศตะวันตกก็ย่อมจะได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ของเวียดนามเหนือในคานอวูธและยุทธวิธีให้ทำการต่อต้านฝ่ายรัฐบาลอีกด้วย^๒ เพราะในปีเดียวกันนี้ พวกชาวเขาก็เริ่มลุกฮือขึ้นทำการปลุกปั่นบ่อนทำลายในแถบทางด้านตะวันตกเกือบจะเป็นเวลาพร้อม ๆ กัน

^๑ Ibid, p. 103.

^๒ Osborne, loc. cit.

กบฏชาวมลฑลนี้เป็นทั้งชนวนและตัวเร่งให้ฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายของ เขมรแตกแยกกันมากขึ้นรุนแรงขึ้น การปราบปรามอย่าง เด็ดขาดของกองทัพกึ่ง เจ้าสีหนุเอง ก็อนุญาตนั้น ยิ่งทำให้ความแตกแยกและเกลียดชังเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นจนยากที่จะลืมได้ เป็นโอกาสให้ฝ่ายซ้ายใช้ยุทธวิธีทุกทางในการก่อวินาศกรรม ปลุกปั่น และบ่อนทำลายเพื่อล้มล้างรัฐบาล และปฏิวัติสังคมนิยม ความมุ่งหมายของพวกเขาได้อย่างมีผล ดังจะเห็นได้จากการพยายามปลุกปั่นบรรดานักเรียนชั้นมัธยมปลาย และนักศึกษามหาวิทยาลัยอยู่ตลอดเวลาพร้อม ๆ กันนั้น ฝ่ายพม่าที่สูญเสียผลประโยชน์จากนโยบายเศรษฐกิจของ เจ้าสีหนุก็ร่วมตัวกับสมาชิกสภาฝ่ายขวา และพยายามที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจเสียใหม่ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่าสถานการณ์ภายในประเทศเขมรขณะนั้นเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย เจ้าสีหนุเองก็ทรงมีความเห็นถึงความผิดทั้งหลายทั้งมวลนี้ เป็นของพวกฝ่ายซ้ายซึ่งทำการ เร่งเร้าให้เหตุการณ์กบฏในพระตะบองทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น^๑ ดังนั้นจึงนานเข้า เจ้าสีหนุก็ยิ่ง เอนมาผูกพันกับฝ่ายขวามากขึ้นทุกทีทำให้ผู้นำฝ่ายซ้ายคนสำคัญ ๆ เห็นอันตรายของตนเพิ่มมากขึ้น ในที่สุดราวเดือนเมษายน ๑๙๖๗ พวกเหล่านี้จึงหลบหนีไปเข้าร่วมกับขบวนการ ของพวกตนในชนบท ทั้ง Khieu Samphan, Hou Youn และ Hu Nim ซึ่งระยะนั้นก็มีการลือว่าพวกนี้ถูกสังหารโดยหน่วยรักษาความปลอดภัยของ เจ้าสีหนุเสียแล้ว

ระหว่างความวุ่นวายของเขมรนั้นเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๖๗ เป็นต้นมา จนถึงปี ๑๙๖๘ ซึ่งในระหว่างนั้นเขมรก็ยังคงมีการ เปลี่ยนรัฐบาลอีกหลายครั้ง ครั้งแรกคือ ภายหลังจากกบฏชาวมลฑล ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๖๗ พลเอกลอนนอดลาออกโดยเจ้าสีหนุทรงยอมรับและแต่งตั้ง นาย ซอน ซานน์ (Son Sann) ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของพระองค์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน รัฐบาลชุดนั้นมีชื่อเรียกว่า "รัฐบาลชาติสามัคคี" (Government of National Union) ในขณะที่เดียวกันเจ้าสีหนุก็ทรงพยายามประนีประนอมกับพวกฝ่ายซ้าย ด้วยการ

^๑ Ibid, p. 100.

แต่งตั้งนายเจา เซง (Chau Sent) และนายโซ เนม (So Nem) ซึ่งเป็นพวกกลาง
 ซ้ายให้เข้าร่วมกับรัฐบาลชุกฉีค้าย โดยหวังว่าจะช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น แต่ฝ่ายขวาซึ่งมีอิทธิพล
 เพิ่มมากขึ้นทุกขณะในสภา และรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่นก็บีบบังคับจนกระทั่งบุคคลทั้ง ๒ นี้
 ลาออกไปก่อนสิ้นปี ค.ศ. ๑๙๖๗ นั้นเอง อย่างไรก็ตามการปราบปรามอย่างเด็ดขาด และ
 การที่เจาสีหนุทรงยื่นข้อเสนออภัยโทษให้แก่ผู้วางอาวุธ สภาวะการต่อสู้ก็ลดน้อยลง แต่ความ
 เคียดแค้นระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้าย ความชิงชังระหว่างชาวนากับเจาหนาที่ยังคงยากจะสิ้นสุด
 ลงไปได้ การต่อสู้จึงมีต่อไปอย่างประปรายในลักษณะของกองโจรและการก่อกวนของบรรดาชาว
 เขา ประกอบกับนโยบายอ่อนข้อที่เจาสีหนุทรงยอมให้ เวียดนามเหนือใช้พรมแดนบางส่วนของ
 เขมรได้ ทำให้การสนับสนุนจากภายนอกเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น สถานการณ์ในประเทศ
 เขมรจึงไม่สงบเหมือนเดิมอีกต่อไป

ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๖๘ รัฐบาลนายซอน ซานก็ลาออก สมเด็จเปอญ นุต
 เข้ารับตำแหน่งแทน โดยมีพลเอกลอนนอล ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมเมื่อเดือนเมษายน
 ค.ศ. ๑๙๖๘ ซึ่งยังผลให้พลังฝ่ายขวากลับเข้มแข็งอีก และท่ามกลางความผันผวนวุ่นวายของ
 การเมืองภายในนี้ ลูกพี่ลูกน้องของเจาสีหนุคือ เจาศรีสวัสดิ์ สิริมาตะ (Sisawath Sirik
 Matak) ก็ปรากฏพระองค์ขึ้น บุคคลผู้นี้เป็นเจ้าในราชวงศ์ศรีสวัสดิ์ บุตรของเจ้ามณีเรศ
 คู่แข่งของราชวงศ์นโรดมมาแต่ครั้งอดีต เจาสีริมาตะทรงถูกเจาสีหนุส่งไปเป็นทูตอยู่ ณ ต่าง
 ประเทศเสียหลายปี ครั้นพระองค์ทรงแสดงท่าทีว่าไม่สนใจการเมืองภายในอีกแล้ว พระองค์ก็
 ทรงกลับเขมรพร้อม ๆ กับที่ความยุ่งยากในส่วนต่าง ๆ ของประเทศเริ่มจะปะทุขึ้น และเมื่อ
 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจทรุดหนักลง การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายถึงขีดสุดยิ่งขึ้น
 จนกระทั่งฝ่ายขวาพยายามสร้างสถานการณ์ให้เจาสีหนุทรงยอมรับการใช้วิธีการรุนแรงได้ ^๒

^๑ Osborne, op. cit., p. 110.

^๒ Ibid, p. 104.

และยอมให้พลเอกลอนนอลเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจาก เปญ นุต ใต้ในที่สุดเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ โดยเรียกรัฐบาลนี้ว่า "รัฐบาลผู้กอบกู้" (Government of Salvation) เจ้าสิริมาตะก็ได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดนี้ด้วย การที่เจ้าสีหนุในขณะนั้นมีได้ทรงขัดขวางการเข้ามาดำรงตำแหน่งของเจ้าสิริมาตะ ก็เห็นจะเป็นเพราะว่าความหวั่นเกรงที่พระองค์ทรงมีต่อท่าทีของฝ่ายซ้ายประการหนึ่ง ความไว้วางใจในบรรดาผู้นำฝ่ายขวาคนอื่น ๆ ของเขมร และเชื่อว่าเจ้าสิริมาตะจะถูกควบคุมไว้ได้ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็คือ เจ้าสีหนุกำลังหมกมุ่นอยู่กับการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อความปลอดภัยจากการแทรกแซงจากภายนอกของ เขมร โดยที่พระองค์หวังว่าจะเป็นการช่วยให้สถานการณ์ภายในประเทศดีขึ้นถ้าหากพระองค์ทรงทำสำเร็จ

เมื่อพลเอกลอนนอลเดินทางไปรักษาตัว ณ ประเทศฝรั่งเศสในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ นั้น เจ้าสิริมาตะก็ทรงรับหน้าที่รักษาการแทนในการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้พระองค์สามารถดำเนินนโยบายขัดแย้งกับความต้องการของเจ้าสีหนุได้ ทั้งนี้ด้วยความสนับสนุนของสมาชิกสภาซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองฝ่ายขวา และรวมตัวกันได้เพราะมีความไม่พอใจในนโยบายเศรษฐกิจตลอดจนนโยบายต่างประเทศของเจ้าสีหนุซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สิ่งแรกที่เจ้าสิริมาตะเริ่มปฏิบัติก็คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เจ้าสีหนุทรงตั้งขึ้นไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ธนาคารธนาคารของเขมรก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อดึงดูดให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนภายในประเทศและพยายามสร้างความนิยมในหมู่ข้าราชการทหารให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังให้บรรดาข้าราชการชั้นสูงและนักการทูตทั้งหลายติดต่อกับพระองค์โดยตรง ไม่ต้องพบปะกับเจ้าสีหนุเช่นแต่ก่อน^๑ ซึ่งด้วยแรงสนับสนุนของบรรดาผู้นำทางการเมืองฝ่ายขวา ทหาร และพ่อค้า เจ้าสิริมาตะก็ทำให้อำนาจของเจ้าสีหนุได้ โดยในที่สุดพระองค์ได้ประกาศล้มเลิกแผนปฏิรูปเศรษฐกิจของเจ้าสีหนุเสีย เมื่อเดือนธันวาคม

^๑ Chandler, *op. cit.*, p. 335.

ค.ศ. ๑๙๖๕ ซึ่งมีผลเท่ากับเป็นการล้มล้างนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมพุทธศาสนาของ เจ้า
สีหนุ และการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐไปโดยปริยาย เจ้าสีหนุเองก็ทรงทราบ
ถึงการท้าทายที่มีต่อพระราชอำนาจของพระองค์อยู่เหมือนกัน ทั้งนี้ในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๕ นี้
จึงทรงเรียกประชุมสมัชชาแห่งชาติเพื่อเป็นการประกาศนโยบายของพระองค์อีกครั้งหนึ่ง แต่
ภายหลังการประชุมแล้วคณะรัฐมนตรี โดยการนำของเจ้าสิริมาตะก็ยังคงดำเนินนโยบายที่ขัด
แย้งกับพระองค์ต่อไป อย่างไรก็ตามในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๗๐ เจ้าสีหนุได้ทรงออกเดิน
ทางไปฝรั่งเศสเพื่อพักรักษาตัวอีกครั้งหนึ่ง ๆ ที่ฐานะอำนาจทางการเมืองของพระองค์ตกอยู่ใน
สภาวะอันตรายเป็นอย่างยิ่ง ที่ฝรั่งเศสนั้น พลเอกลอนนอลก็ยังคงพักรักษาตัวอยู่ ทั้งนี้อำนาจ
จึงยิ่งรวมอยู่ในมือเจ้าสิริมาตะมากยิ่งขึ้น โอกาสก็ยิ่งเปิดให้เจ้าสิริมาตะมากขึ้น สำหรับการ
ปลุกปั่นฝ่ายขวา และเรียกร้องการสนับสนุนฝ่ายขวาจากฝ่ายขวาเพื่อโค่นล้มอำนาจของ เจ้าสีหนุ
เสีย การที่เจ้าสีหนุยังกล้าเสด็จไปต่างประเทศนี้น่าจะเป็นด้วยเหตุผลหลายประการ คือ

๑. จากผลการประชุมสมัชชาแห่งชาติครั้งหลังสุด ทำให้พระองค์เชื่อว่าประชาชนยัง
สนับสนุนพระองค์อยู่ เพราะฉะนั้นฝ่ายขวาย่อมจะยังไม่กล้าขจัดพระองค์ออกจากอำนาจอย่างแน
นอนในเวลานี้

๒. พระองค์ทรงคิดว่าการเดินทางออกนอกประเทศในขณะที่ภาวะในประเทศยังมีความ
วุ่นวายเช่นนี้ จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวนึกถึงพระองค์ และผู้นำฝ่ายขวาเห็นความ
จำเป็นที่จะต้องมีพระองค์เป็นผู้นำ อันจะทำให้พระองค์สามารถรวบรวมคนเข้ามาอยู่ภายใต้การ
นำของพระองค์อีกครั้งหนึ่ง เหมือนเมื่อคราวต่อสู้เรียกร้องเอกราช

๓. ในระยะนั้นพระองค์ต้องการจะเดินทางไปเจรจากับความเมืองกับประเทศมหาอำนาจ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไปเจรจากับสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการแทรกซึมของพวก Vietcong
ในเขมร โดยหวังว่าจะมีความสำเร็จทางการเมืองระหว่างประเทศขึ้นมาอีก ซึ่งจะช่วยส่ง
เสริมศักดิ์ศรีของพระองค์ทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่ง อันจะเป็น
ประโยชน์สำหรับฐานะ "ผู้นำ" ในประเทศของพระองค์ด้วย

ด้วยเหตุผลนานาประการดังกล่าว เจ้าสีหนุจึงตัดสินใจเดินทางออกนอกประเทศใน
ช่วงเวลาฉับพลัน สำหรับพระองค์เช่นนั้น

เมื่อพลเอกลอนนอล กลับเข้ามารับหน้าที่ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๓๐ ก็เป็นระยะเวลาที่สูงอมพอสำหรับผู้นำทางการเมือง ฝ่ายขวาทั้งหลายที่รวมตัวกันมานานแล้ว ในขณะนั้นได้มีการแสดงออกของพวกฝ่ายขวาอย่างมากมาย เช่น มีการเดินขบวนต่อต้านเวียคนามเหนือ และทำลายสถานทูตประเทศนี้ ในกรุงพนมเปญ พลเอกลอนนอลก็ยื่นคำขาดให้กองทหาร เวียคนามเหนือออกนอกประเทศไป นอกจากนี้ยังมีการปลุกระดมประชาชนให้ระลึกถึงความเป็นศัตรูระหว่างเขมรกับญวนที่มีมาตั้งแต่ในอดีตเพื่อเรียกร้องความรักชาติอันเป็นหัวข้อปลุกระดมที่สำคัญของฝ่ายขวา ฯลฯ และระหว่างที่เจ้าสีหนุออกเดินทางกลับเขมรในเดือนมีนาคม โดยแวะที่มอสโคว์กับปักกิ่งตามลำดับ เพื่อขอการรับรองว่าจะมีการละเมิดพรมแดนของประเทศเขมร โดยทหาร เวียคนามเหนือเพิ่มขึ้นอีกนั้น หลังจากที่พระองค์ทรงเดินทางออกจากมอสโคว์ในวันที่ ๑๓ มีนาคม ขณะนั้นภายในประเทศเขมรรัฐสภาซึ่งเต็มไปด้วยนักการเมืองฝ่ายขวาค้นการสนับสนุนของฝ่ายทหารภายใต้การนำของพลเอกลอนนอลกับเจ้าสีริมาตะ ก็ทำการประกาศเป็นเอกฉันท์ทั้ง ๒ สภา ให้ถอดเจ้าสีหนุออกจากตำแหน่งประมุขรัฐ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๐ ซึ่งเป็นลักษณะของการรัฐประหารทางสภาที่มีกำลังทหารสนับสนุน อันเป็นผลให้ภาวะการครองอำนาจทางการเมืองการปกครองในเขมรของ เจ้านโรคมสีหนุซึ่งดำเนินติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานถึง ๓๐ ปีต้องสิ้นสุดลง^๑ ยังผลให้เจ้าสีหนุไม่สามารถกลับเขมรได้และต้องพักอยู่ที่ปักกิ่งต่อไป เป็นระยะเวลา

นั้นจะเห็นได้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองในยุคของเจ้าสีหนุนับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๒๐ เป็นต้นมา มีแต่ความสับสนวุ่นวายอย่างยิ่ง ทั้งภาวะภายนอกและภายในประเทศ เริ่มตั้งแต่การตั้งตำแหน่งประมุขรัฐขึ้นมา การตั้งทายาทผู้จะสืบต่ออำนาจของเจ้าสีหนุ ความรุนแรงของสงครามอินโดจีนที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ และจุดหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญก็คือการประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจพึ่งตัวเองแบบสังคมนิยมพุทธศาสนาของ เจ้าสีหนุในปี ๑๘๒๓ ยังผลกระทบกระเทือนอย่างมากต่อความขัดแย้งระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายในเขมร เพราะทำลายผล

^๑ Chandler, *op. cit.*, p. 333.

ประโยชน์ของพวกเขาฝ่ายขวาอย่างรุนแรงจนทำให้พลังการเมืองฝ่ายขวาเกิดความไม่พอใจและสามารถผนึกกำลังกันได้ ในเวลาเดียวกันกับที่ฝ่ายซ้ายมองเห็นโอกาสที่จะแสวงหาอำนาจเพิ่มขึ้นจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและการต่างประเทศของ เจ้าสีหนุ นอกจากนี้การคอร์รัปชันของบรรดาข้าราชการที่เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เพื่อหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ทาง เศรษฐกิจใหม่ของ เจ้าสีหนุและภาวะชะงักงันทาง เศรษฐกิจ ซึ่งทำให้มีกบฏเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพวกที่จบการศึกษาในระดับสูง เหล่านี้ทำให้ความตึงเครียดระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายมีมากขึ้น จนกระทั่งกรณีกบฏขามลวท ค.ศ. ๑๙๖๗ มาเป็นตัวเร่งให้ถึงจุดแตกหักที่ไม่สามารถจะหวนกลับมาสู่สภาพเดิมได้

สำหรับในระยะเวลาดังกล่าวคือ ระหว่างปี ๑๙๖๓ - ๑๙๗๐ นั้น เจ้าสีหนุเริ่มจะเอนเอียงมาทางฝ่ายขวาอย่างเห็นได้ชัด จากผลการเลือกตั้งในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ แต่พระองค์ยังไม่ยอมที่จะเปลี่ยนนโยบาย เศรษฐกิจและต่างประเทศเสียใหม่ เพราะฉะนั้นจึงเท่ากับเป็นการเพิ่มพลังให้ฝ่ายขวาที่ไม่ยอมรับนโยบายของพระองค์ไปโดยปริยาย ผลก็คือทำให้ฝ่ายขวาเพิ่มพยายามในการทำลายล้างฝ่ายซ้ายมากขึ้นอีก และภาวะการ เป็นตัวกลางถ่วงดุลระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายใน เขมรของ เจ้าสีหนุก็เริ่มเสื่อมความสำคัญลงในสายตาของนักการเมืองแต่ละฝ่าย ในเวลาเดียวกันนั้น เจ้าสีหนุกลับทรงหันมาทุ่มเทความสนใจให้กับความยุ่งยากและซับซ้อนของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อจะกันเขมรให้ออกพ้นจากการ "ระบอบ" ของสงครามอินโดจีน ทั้งนี้โดยการสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์ เฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามเหนือ ซึ่งพระองค์เชื่อว่าจะได้รับชัยชนะในอันปลาย จนกระทั่งพระองค์ทรงปล่อยให้มีการซื้อขายเสบียงอาหาร จากเขมรให้แก่พวกเวียคมินห์และเวียคกงได้^๑ รวมทั้งยอมให้พวกเวียคกงเข้ามาในเขตแดนของ เขมรโดยไม่ประหวั่นอีกด้วย ซึ่งก็เท่ากับเป็นการ เปิดโอกาสให้พวกนี้แทรกซึมเข้ามาในเขมรได้โดยสะดวกขึ้น และทำการยึดครองพื้นที่บางส่วนของ เขมรไว้ในความ

^๑ Osborne, op. cit., p. 105.

ควบคุมของตน^๑ อีกทั้งในประเทศเขมรเองก็มีชาวนานกุ่มน้อย ซึ่งมีฐานะดีและอาศัยอยู่ตาม
 ทั่วเมืองคอยให้ความช่วยเหลืออยู่แล้วทั้ง ๆ ที่พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ระหว่าง เขมรกับญวนก็
 เป็นสิ่งที่เคื่อนใจอยู่ แต่เจ้าสีหนุกลับมิได้ทรงระแวงเรื่องนี้แต่อย่างใด ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะ
 ว่าพระองค์ทรงคิดจะใช้การปฏิบัติเช่นนี้ให้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับจีนและรัสเซีย เพื่อขอ
 การค้าประกันฐานะความเป็นกลางของเขมรและการรับรองความปลอดภัยจากการถูกรุกรานโดย
 กองกำลังของเวียตนามเหนือกับพวกชาวเขาจากประเทศทั้งสองได้ในภายหลังพร้อม ๆ กันนั้น
 นับตั้งแต่ปี ๑๙๖๓ เป็นต้นมาเจ้าสีหนุก็เริ่มจะหันมาสร้างความสัมพันธ์กับสหรัฐขึ้นอีกทีละเล็กละ
 น้อย^๒ ตลอดจนยอมให้ฝ่ายขวาในเขมรมีอำนาจเพิ่มขึ้น ซึ่งก็เป็นที่น่าเชื่อว่ามีสาเหตุมา
 จากการที่เจ้าสีหนุทรงต้องการใช้สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือต่อรองในการดำเนินนโยบายต่าง
 ประเทศกับประเทศคอมมิวนิสต์เป็นแน่

เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าวิธีการทางการ เมืองการปกครองของเจ้าสีหนุ นั้น ส่วนใหญ่
 มีลักษณะ เป็นการพยายามสร้างศูนย์กลางแห่งอำนาจขึ้น และทำการแบ่งแยกเพื่อปกครอง (Divide
 and Rule) ที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนทั้งภายนอกและภายในประเทศพร้อมกันไป แต่เนื่องจาก
 ขณะที่พระองค์มุ่งสร้างศูนย์กลางภายนอกประเทศเพื่อความมั่นคงของเขมรนั้น ทำให้ศูนย์กลางภายในกลับ
 เสื่อมไป และวิธีการแบ่งแยกเพื่อปกครองของพระองค์ก็เริ่มใช้ไม่ได้ผลด้วย จนทำให้ในปี
 ค.ศ. ๑๙๖๘ อำนาจทางการบริหารและการปกครองภายในของเขมรได้พินจากการควบคุมของ
 เจ้าสีหนุมากขึ้นทุกที และยิ่งพระองค์ยังทรงพยายามดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ เอียงซ้ายแบบเดิม
 และใช้นโยบายต่างประเทศที่เอาใจฝ่ายซ้ายอยู่ต่อไปก็ยิ่งทำให้ฝ่ายขวาซึ่งไม่ยอมรับวิธีการต่าง
 ศูนย์กลางของพระองค์เกิดความไม่พอใจและหัวนเกรงฝ่ายซ้ายมากยิ่งขึ้นทุกขณะ เมื่อประกอบกับ
 การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของเจ้าสีริมาตะแห่งราชวงศ์ศรีสวัสดิ์ ซึ่งเป็นคู่อริคู่แข่งกับ

^๑ Ibid, p. 110.

^๒ Osborne, op. cit., p. 97.

ราชวงศ์โรมมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลตายแล้ว เจ้าผู้นี้จึง เป็นตัวจุดชนวนการต่อต้านเจ้าสีหนุ และนโยบายต่าง ๆ ของพระองค์ที่ดีที่สุด นับตั้งแต่ครั้งหลังของปี ๑๙๖๕ เป็นต้นมา จนกระทั่ง ฝ่ายชาวมุสลิมมีความเชื่อมั่นพอที่จะใช้สกปรก เป็นเครื่องมือในการปลดเจ้าสีหนุออกจากตำแหน่งประมุขรัฐ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๗๐ ในที่สุดทั้ง ๆ ที่พระองค์กำลังดำเนินกรเจรจาความเมือง ระหว่างประเทศเพื่อความมั่นคงของชาติเขมรอยู่ ณ ภายนอกประเทศในขณะนั้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เราก็พอจะทราบว่าปัจจัยที่นำมาซึ่งการสูญเสียอำนาจทางการเมืองการปกครอง ของเจ้าสีหนุมีอยู่มากมายหลายประการด้วยกัน และมีความซับซ้อนเกินกว่าที่พระองค์จะทรงดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีเดียวกันกับสมัยที่พระองค์ทรงทำสำเร็จมาแล้วเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๒ - ๑๙๕๕ อย่างไรก็ตามปัจจัยอีก ๓ ประการที่จำเป็นต้องกล่าวถึงในฐานะเป็น ตัวช่วยให้เจ้าสีหนุสูญเสียอำนาจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ

๑. ความไว้วางใจที่พระองค์ทรงมีต่อผู้นำฝ่ายขวาบางคน โดยเฉพาะพลเอกลอนนอลว่าจะไม่ทรยศต่อพระองค์อย่างที่พระองค์ได้ทรงประณามพลเอกลอนนอลไว้ในหนังสือ My War with C.I.A. ซึ่งเมื่อรวมกับความจำเป็นของสถานการณ์ผู้นำภายในประเทศแล้ว ก็ทำให้พระองค์มอบอำนาจฝ่ายบริหารและที่สำคัญอย่างยิ่งอำนาจทางทหารให้คนผู้นี้มากเกินไป

๒. ความเชื่อมั่นในบารมีผู้นำของพระองค์ที่มีต่อชาวเขมรส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในชนบท อันจะเป็นการบีบบังคับให้นักการเมืองทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายยอมให้พระองค์เป็นผู้นำอยู่เสมอ

๓. ความเชื่อที่ว่าปัญหาระหว่างประเทศที่เขมรประสบอยู่ขณะนั้นมีความรุนแรงและ สลับซับซ้อนมาก ไม่มีใครที่จะดำเนินงานได้ดีเท่าพระองค์ และเมื่อรวมกับลักษณะผู้นำที่พระองค์ มีอยู่แล้วพระองค์ก็ย่อมจะสามารถรวบรวมพลังภายในชาติให้เนืองกันภายใต้การนำของพระองค์ เพื่อเผชิญอันตรายจากภายนอกได้อีกครั้งหนึ่ง เหมือนที่เคยทำสำเร็จมาแล้วในอดีต จึงทำให้ พระองค์กล้าเดินทางออกนอกประเทศเป็นระยะ เวลารนาน

การที่เจ้าสีหนุมีความเชื่อดังกล่าวนั้นว่าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลานั้น ทั้งนี้ เพราะในข้อแรกผู้นำฝ่ายทหารซึ่งมีพลเอกลอนนอลเป็นผู้นำสำคัญได้มีความไม่พอใจการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่คัดค้านอเมริกาและให้ที่พักแก่พวกเวียตนามเหนือของเจ้าสีหนุอยู่ไม่น้อย

รวมทั้งการใช้นโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่ของพระองค์ด้วย ในข้อที่สองนั้น โดยข้อเท็จจริงแล้ว การเมืองเขมรในระยะ ๕ ปีหลัง บรรดาผู้นำในเมืองและกำลังทหารต่างหากที่เป็นพลังสนับสนุนที่สำคัญ เพราะเป็นพลังที่พร้อมจะปฏิบัติการได้โดยที่พระองค์ได้ทรงปูพื้นฐานให้พวกเหล่านี้มานานแล้ว นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๕ เป็นต้นมา ซึ่งพระองค์ทรงเข้ามาควบคุมพวกเหล่านี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นและต่อมาพลังของบรรดาผู้นำในตัวเมืองยิ่งเป็นหลักสำคัญยิ่งขึ้นภายหลังปี ค.ศ. ๑๙๖๗ อันเป็นที่ฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายในเขมร เริ่มปะทะกันด้วยอาวุธตั้งแต่เกิดกบฏขามลวทเรื่อยมา เพราะฉะนั้นเมื่อพวกผู้นำในตัวเมืองและกำลังทหารไม่ให้การสนับสนุนพระองค์อีกด้วยความไม่พอใจในนโยบายเศรษฐกิจและการต่างประเทศ ตลอดจนได้รับการปลุกปั่นจากพลเอกลอนนอลและเจ้าสิริมาตะอีกด้วย ฐานะของเจ้าสีหนุจึงทรงอยู่ในอันตรายอย่างยิ่ง จริงอยู่พลังชาวนาในชนบทนั้นเป็นพลังสนับสนุนเจ้าสีหนุได้ แต่ไม่ใช่พลังที่สามารถจะปฏิบัติการได้โดยทันที นอกจากนี้ในระยะนั้นยังถูกฝ่ายซ้ายพยายามเข้าเกาะกุมอำนาจอยู่แล้ว พร้อมกับที่สถานการณ์ในประเทศกำลังวุ่นวายด้วยการต่อสู้ประปรายระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับฝ่ายซ้ายเรื่อยมา ตั้งแต่กลางปี ค.ศ. ๑๙๖๗ พลังในชนบทดังกล่าวจึงยังไม่สามารถรวมตัวและใช้เป็นประโยชน์ในการป้องกันให้เจ้าสีหนุพ้นจากการถูกโค่นล้มอำนาจได้^๑ ส่วนในความเชื่อข้อที่สามของเจ้าสีหนุนั้น เราจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่การใช้นโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่เรื่อยมาจนถึงกบฏขามลวท ได้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่อยมานับตั้งแต่ภาวะเศรษฐกิจที่ชะงักงัน การบริหารงานของรัฐเต็มไปด้วยการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ และอยู่ในแบบที่เรียกว่าตัวใครตัวมัน โดยขาดการชี้นำที่ถูกต้องทางคนว่างงานก็มีเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ จนกระทั่งกบฏขามลวทได้จุดชนวนของการต่อสู้ระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายในเขมรขึ้น และต่างฝ่ายก็เริ่มระดมกำลังของตนเป็นการใหญ่ แต่ในนั้นมาสถานะต่าง ๆ เหล่านี้ยังผลให้ปัญหาของระบบการเมืองภายในประเทศเขมรมาถึงจุดที่ไม่สามารถจะถูกล้มเลือนหรือระงับไปได้ด้วยการสร้างความรู้สึกหวนเกรงต่อการข่มขู่คุกคามจากภายนอกอีกแล้ว^๒ ฯลฯ

^๑ Osborne, *op. cit.*, p. 112.

^๒ *Ibid.*, p. 94.

นอกจากนี้สาเหตุอีกประการหนึ่ง ซึ่งควรจะนำมาพิจารณาพร้อมด้วยและอาจถือได้ว่าเป็นเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เจ้านิพนธ์ต้องถูกถอดถอนจากตำแหน่งก็คือ การที่เจ้านิพนธ์ยอมให้เวียดนามเหนือและเวียกง เข้าไปพำนักชุมชนในดินแดนของ เขมรแล้วใช้เป็นพื้นที่นอกใจมตีฝ่ายเวียดนามใต้ อันเป็นผลเท่ากับว่าเจ้านิพนธ์ได้นำประเทศเขาไปพัวพันกับสงครามเวียดนามโดยตรง การที่เวียดนามเหนือและเวียกงใช้ดินแดนเขมร เป็นฐานชุมชนเช่นนั้นทำให้สหรัฐอเมริกาได้การนำของประธานาธิบดีนิกสัน (Nixon) ต้องตัดสินใจสนับสนุนให้กองทหารเวียดนามใต้อำนาจกับทหารอเมริกันขยายขอบเขตการรบเข้าไปในเขมร โดยส่งกำลังเข้าโจมตีบริเวณแหล่งชุมชนนั้น^๒ แต่การที่จะเคลื่อนกองทัพเข้าไปในดินแดนเขมรได้จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากรัฐบาลที่ปกครองประเทศเสียก่อนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งนี่เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เป็นที่เชื่อได้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดแผนการโค่นล้มอำนาจปกครองของเจ้านิพนธ์ โดยกลุ่มลอนนอลและเจ้าสิริมาตะในวันที่ ๑๘ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๗๐ เจ้านิพนธ์เองก็ได้อธิบายกล่าวอ้างไว้ในหนังสือ My War with the C.I.A. ของพระองค์ว่าพระองค์มีพยานหลักฐาน อย่างพอเพียงที่จะพิสูจน์ว่าการโค่นล้มอำนาจครั้งนั้นเป็นการแทรกแซงกิจการภายในในประเทศเขมรของฝ่ายสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้องค์การ C.I.A. ดำเนินการ^๓

^๑ Smith (Southeast Asia : Documents of Political Development and Change), op. cit., p. 511 - 512.

^๒ President Nixon's Address to the Nation on Cambodia, April 30, 1970.

^๓ Wilfred G. Burchett, The Second Indochina War, (New York : International Publishers, 1973), p. 35 - 47.

ถึงที่ได้พิจารณามาแล้วนี้ จึงพอจะกล่าวได้ว่ากรณีที่เจ้าสีหนุทรงประมาณพระองค์เอง
สูงเกินไป และประมาณความรุนแรงของสถานการณ์ต่ำเกินไปนั้น ได้พาพระองค์ไปสู่การสูญ
เสียบ้านจางและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศเขมรในที่สุด.
